

Vychází každý čtvrtek o
9. hodině. Expedicí se
nachází v Nových alejích
číslo 116.

DALIBOR

Předplacení při odbírání
v Praze pro měsíce říjen,
listopad a prosinec 50 kr.,
s poštou 1 zl.

Hudební týdeník s měsíční notovou přílohou.

Odpovědný redaktor :
Emanuel Meliš.

Nakladatel :
Robert Veit.

Číslo 12.

23. prosince 1858.

1. ročník.

Antonín Rubinstein.

Životopisní nástin, sděluje redaktor.

(Pokračování.)

Na radu Dehnovu obrátil se Rubinstein roku 1846 do Vídně, kdež se vyučováním v hudbě dosti bídě živil, a všechn svůj prázdný čas komponování věnoval. Zde a pak roku 1847 v Uhrách, které s nešťastným flétistou Heindlem procestoval, povstaly z většího dílu skladby nejvíce v rozvrhách, které však teprv později a při zcela jiných okolnostech veřejnosti podány byly. Několikaměsíčné pobytí v Břetislavi (Pressburg) a stálé povzbuzování, kterého se mu tam v jisté pohostinské a pro umění nadšené rodině dostalo, byly hlavně pramenem větší části jeho výtvorů. Tam složil mezi jiným svůj první klavírní koncert, jenž později v změněné formě co oktett tiskem vyšel, pak mnoho písní, mezi nimiž ona čarokrásná Uhlandova ranní píseň (op. 38, čís. I.). Mezi tím přišel Rubinstein do takých těsných okolností, že si předsevzal, do Ameriky se odebrati, avšak zámysl jeho nedošel uskutečnění, neboť tu nastala Vídeňská epocha r. 1848, a Rubinstein opustil Rakousko. Odebrav se do Berlína, neprodlel tam dlouho a odcestoval po smrti Mendelssohnově, ježž byl k hrobu doprovodil, do své vlasti.

Zde započal druhý oddíl v životě mladého umělce, an se mu štěstí dostalo, že pozornost princezny Heleny na svůj talent obrátil. Tato, jsouc dosavad jeho blahosklonnou ochranitelkou, nabídla mu, by vstoupil co komorní virtuos do její služby. S díky přijal toto místo, jež ho nejen hmotných starostí zprostilo, alebrž mu i prázdných hodin poskytl, že pudu svého tvůrčího ducha zúplna zadost učiniti mohl. Náleželo to tím více do potřebnosti jeho života, an zvláštním případem donucen byl, že větší část svých již výtvořných skladeb znova skládati musel.

Když se totiž do Rus navracel, držela se za příčinou tehdejších časových poměrův přísná hraniční kontrola; zvláště byly spisy předmětem bedlivé dohlídky. Rubinstein nebyl obtěžkán pocestním majítkem, za to padla na váhu jeho bedna s rukopisy. Těchto musel na hranici zanechat. On

obdržel na své věci revers s poukázáním, že si je opět v Petrohradě vyzdvihne. Avšak více jich nedostal.

Jeho tehdejší návrat do své vlasti byl vůbec provázen zvláštními nebezpečnými okolnostmi, kteréž však příčinou byly, že přišel k svým vysokým příznivcům.

Rubinsteinův pas prošel nadobro za času jeho návratu do vlasti, a aby se přes hranice dostal, obdržel od vyslanectví v Berlíně, zanechav tam starou listinu, jednoduchý certifikat. Buď že tato okolnost aneb bedna s hudebninami v oněch kritických časech podezřelými se býti zdály (a v skutku užívalo prý se notových známek co šifer k tajným dopisům), zkrátka: Rubinstein musel, zanechav nevinné skladby a certifikat, cestu do Petrohradu podniknouti. Zde však dorážela přísná pravidla na bezvýkazné osoby tak, že žádný majitel hostince se neopovážil, člověka bez pasu do bytu přijmouti. Kdyby se pianista Karel Levý býval nepropůjčil, že ho na nějaký čas v skrytosti u sebe ponechá, býval by Rubinstein skutečně bez přístřeší zůstal. On psal bez prodlení své matce do Moskvy, tato zatím odepsala, že k tomu nejprv z Vechvotyňce totožnostného vysvědčení zapotřebí jest.

(Dokončení.)

O prvních začátcích na piano.

Sděluje Frant. Blažek, učitel harmonie na ústavě varhanickém.

(Pokračování.)

X. Lekcí. O taktu.

Dále jsme se přesvědčili, že první část taktu, kterouž sme sobě v každém taktu čárkou naznačili, na náš cit nejdůrazněji působí, a že při provozování silnějším názvukem (akcentem) před ostatními částmi vyniká.

Vzhledem na tu odličnost dob rozdělujeme části takto na těžké a lehké. Doba, kteráž větším názvukem nad ostatními převahu dostává, zove se těžkou, opačně nazýváme ale lehkou dobu, kde toho nestává *).

Ohledneme-li se zpět na příklad A, kdežto jeden každý takt, jak již známo, ze dvou částí pozůstává, bude slouti

*) Těžká část taktu slove jinak v hudební mluvě thesis, lehká část arsis.

první doba, an se větším důrazem a silnějším názvukem vyznačuje, těžkou dobou, po ní nepostředně následující, lehkou; taktéž v příkladu *B* z té samé příčiny jest první část taktu těžká, obě po ní následující ale lehké doby.

Rozvrhnutím řady *A* po dvou čtvrtnotách povstal takt o dvou čtvrtích; takt takového způsobu nazýváme dvoučtvrtním, a poněvadž obsahuje rovný počet dob, slove také rovný takt. Naproti tomu v příkladu *B* rozdělena jest celá řada po třech čtvrtnotách, pročež tento způsob taktu nazýváme zase tříčtvrtní, a jelikož jest zde nerovný (lichý) počet taktních částí, jest to takt nerovný. Mimochodem budíž také podotknuto, že jenom jednu těžkou dobu nacházíme v taktech jednoduchých, dvě a více těžkých dob, jak později uvidíme v taktech složených. Následovně v příkladech *A* a *B* nacházíme takty jednoduché, anť jeden každý takt pouze jednu těžkou dobu obsahuje.

Části taktu se mohou prodloužit neb zkrátit, tak jak to charakter skladby s sebou přináší.

V skladbách vážných, zbožných, povahy přísné, jako jsou na př. kostelní zpěvy, začasť místo čtvrtnoty půlnota na jednu dobu přichází, a naopak zase v skladbě těkavé, žertovné, outlé povahy kratší notou doba taktu se vyjadřuje. Prodloužíme-li každou časť o polovici delší notou, obdržíme z příkladu *A* místo dvoučtvrtního dvoupětní takt neb jinak allabreve-takt; stane-li se v příkladu *B*, promění se takt tříčtvrtní v třípůlní.

Změní-li se ale každá doba v obou nahoře uvedených příkladech v osminu, pak povstane z příkladu prvního dvouosminový, z příkladu druhého tříosminový takt.

Z tohoto předběžného vysvětlování dá se již soudit na rozdílné způsoby a druhy taktu. Vzhledem na rovný neb nerovný počet dob jest takt rovný neb nerovný, jak již nahoře bylo podotknuto; podle rozmanitého rozměru máme takt méně- neb vícedobý, čili jednoduchý neb složený. Abychom však hned na první pohled způsob taktu poznali, užívá se k označení dvou nad sebe ve způsob zlomku postavených čísel; horním číslem se udává počet dob čili částí taktu, spodním zase platnost noty, již se trvání doby vyrozmívá.

V příkladu *A* nacházíme v každém taktu dvě doby a každá doba se rovná času jedné čtvrtnoty, dá se tedy tento dvoučtvrtní takt následujícím způsobem předznamenat: $\frac{2}{4}$. Spůsob taktu v příkladu *B* poznamenáme $\frac{3}{4}$, neb zajímá jeden každý takt tři části, a každá část trvá co jedna čtvrtnota.

Všecky jednoduché, rovné i nerovné takty označují se jak následuje.

Přehled označení taktu rozměru dvojného :

dvoučtvrtní	$\frac{2}{4}$,
dvouosminový	$\frac{2}{8}$,
malý allabreve	$\frac{2}{2}$,
velký allabreve	$\frac{2}{1}$.

Přehled označení taktu rozměru trojného :

tříčtvrtní	$\frac{3}{4}$,
tříosminový	$\frac{3}{8}$,
třípůlní	$\frac{3}{2}$.

V taktu a jeho rozličných rozměrech zakládají se prvopočátky hudebního rytmu.

Rovná časomíra taktu a jich částí, pak pravidelné střídání doby těžké s dobou lehkou jest podstata taktu, neb jak se jinak v hudební mluvě vyjadřujeme, rytmus taktu. Tento způsob rytmu nazýváme malý neb krátký rytmus; k rozdílu od rytmu delšího neb většího, kterýž záleží zase v souměrném uspořádání sad menších neb větších.

Ku konci přednášky, je-li dlouhá, bude radno, by se to vše ještě jednou podalo v stručném přehledu.

1. Povstání taktu. Jasný přehled dosáhneme rozvržením skladby na menší a stejné oddíly čili takty.

2. Taktní části. Abychom oku takty patrnými učinili, dělá se po každém taktu taktní čára.

3. Část taktu. Rozdělením taktu na stejné díly času povstanou doby čili části taktu.

4. Těžká a lehká doba. Časť, kteráž se silnějším názvukem před ostatními vyznačuje, jako na př. první, jest těžká, protiva její, která vždy nepostředně po těžké následuje, jest lehká doba.

5. Druh taktu. Takt se skládá ze dvou, tří a více stejných částí, z částí rovného neb nerovného počtu, čímž se stanou rozličné druhy taktu.

6. Jednoduché takty. V kterých taktech nacházíme jen jednu (první) těžkou dobu, jmenujeme jednoduché, v opačném případě složené takty.

7. Rovný a nerovný takt. Takt obsahuje buďto rovný neb nerovný počet dob; v prvním případě se nazývá rovný, v druhém nerovný takt.

8. R y t m u s. Rovnoměrnost času v taktech a jich jednotlivých větších i menších částek, pak pravidelnost v střídání těžké s dobou lehkou, tvoří taktní rytmus.

9. Notou prodloužená neb zkrácená část taktu. Někdy záleží část taktu v čtvrtnotě, někdy v půlnotě i také celé notě, nebo v osmině, zřídka v šestnáctině.

10. O z n a č e n í t a k t u. K tomu slouží dvě čísla nad sebe stavěná, prvním se rozumí počet částí, zpodním druh noty, v níž jedna část neb doba taktu záleží.

Všecka znamení taktu se kladou na soustavu liniíovou.

Po vysvětlení jednoduchých taktů dává učitel úlohy. Úlohy tyto pozůstávají ze řad not druhu rozličného; abyžák dokonalou známost také o puntíku a pause sobě přisvojit, podle příležitosti těchto znamení v úlohách použije. Že první úlohy budou snadné, to se nemusí ani připomínat.

(Dokončení.)

M a j o r a n o.

Novelleta ze života hudebnického.

(Pokračování.)

Mladý Cafarelli dal se nyní se vši mocí svého mládí, s onou neunavňnou činností, jež svědčí o pravém genu, do studování hudby. Vždyť to měla býti od tedka jediná jeho milenka, jižto obejmouti mu dopráno bylo.

Byl nyní patnáct let stár, a vyučování mistra Caffara při těchto řídkých vlohách mladíkových nedostačovalo více. Znamenity zpěvák Porpora převzal na sebe, půvabný hlas Caffarelliho úplně vzdělati, a přirozenou jasnost a svěžest na nejvyšší stupeň uměleckého přednesu přivesti.

Po celých pět let, dnem i nocí, prodělával s ním Porpora ty nejnamahavější cvičení, a již počal Cafarelli si na bezkonečné cvičení vždy nových těžkostí stěžovati, an mu jednoho dne Porpora zdělil, že již nic více k studování nemá, a že co hotový umělec do světa se pustiti může.

Kdo byl šťastnější než dvacetiletý Cafarelli? Opustiv svého mistra, vstoupil poprvé v Římě v ženských šatech na jeviště. Výsledek byl ohromný. Všechno se hrnulo, jej poslechnouti; každý jej obsypal potlesky všeho druhu, byl veleben a dvořili se mu jako mladé dámě.

Trudné to štěstí! muž v ženských šatech s bezvousou bradou a se sklopenýma očima.

Také Cafarelli uznal brzy, že postavení jeho je směšné a nepřirozené. Hanbil se, že se každý den, obtížen stužkami, krajkami a marnými ženskými titěrkami žertujícimu davu ukazovati a své líce prvním milovníku v kusu líbatí dát musí; jednoho dne vystoupil co muž, oděn válečným havem, přilbou a mečem.

Ale sotva že ho obecenstvo spatřilo, an hlučný a ne-

konečný smích strhnulo a svým ústípkům v perných satyrách a vtípech průchodu dalo.

Cafarelli byl jako hromem omráčen a on se zapřísáhl, že zem opustí, v nížto na tak strašný způsob posměchu došel.

Brzy na to odjel v skutku do Londýna, odloživ na vždy šatů ženských.

V Angličanech byly jeho vlohy dostatečně oceněny a může se říci, že se od nynějška teprv jeho umělecká pověst rozšířila.

Ve svých mezích trvajících, pročež tím cenynější pochvala, jež se mu proukazovala, blaze působila na stvoření, jež nejsou mužem ni ženou, přec slabosti obého pohlaví v sobě spojovalo.

Tu obdržel Cafarelli od Pařížského dvora pozvání, jež mu tím vítanější bylo, čím déle toužil, by také Francii navštívil.

Spěchal do Paříže a byl zanícen, seznav duchaplnou lehkovážnost a prostomilost francouzského národu. On považoval Francouzsko nyní za svou drahou otčinu, za svou vlast.

Jeho vystoupení bylo také zde úžasnými výsledky provázeno. Všecko se hrnulo, poslechnouti ho, on byl hrdinou dne a nemluvalo se o nikom, než o něm.

Nejkraší dámy u dvora kladly si za čest, mladého umělce u sebe viděti a by ho upoutaly, udělovaly mu velké přednosti. Měť přístup do komnat mladých paní, i v takých hodinách, kdež sám choť neb milenec do nich vstoupiti nesměl.

Cafarelli byl touto přízní úplně opojen. Ssál plnými tahy sladký jed, jenž pro něho záhubnější, než pro koliv jiného býti musel. Konečně podlehl. Láska, zapovězené pro něho jablko, opoutala jeho srdce a zmátla jeho smysly.

(Dokončení.)

F E U I L L E T O N.

Zprávy domácí.

Opera. Der Liebestrank (Nápoj lásky), komická opera ve dvou dějstvích od Donizettiho, dávala se dne 20. prosince. Děj její jest tento: Dívky selské, mezi nimiž také mladá, bohatá pachtýrka Adina, nacházejí se v háji u přeslic. Adina jim čte pohádku o Tristanu, jenž, zamilovav se do Isotty, jež ho nemilovala, nápoje lásky a konečně i lásky Isottiny si získal. Všechny se tomu obdivují. V tom přijde seržant Belcuore a podá Adině růži, neb je do ní zamilován. Ještě více zahoří však láskou k Adině Nemorino, mladý rolník, avšak nemá zmužilosti, jí svou vroucí lásku vyjevit. Když byli všichni odešli, vyzná se Adině, avšak ona je na oko chladná. Brzy na to přijede v kočáře kočující lékař Dulcamara a vychvaluje své divotvorné líky. Nemorino žádá jej o nápoj lásky. Dulcamara mu to slíbí a dá mu místo kouzelného nápoje piva. Nemorino ho vypije. Brzy na to vystoupí Adina a Belcuore, jenž jí o ruku žádá. Adina mu to slibuje, chtějí způsobiti Nemorinovi ještě větší muka. V tom dostane Belcuore rozkaz, že druhý den odtáhnouti musí. Co je dělat? Adina chce na oko, by se hned svatba slavila a notáře zavolali. Nemorino prosí lékaře, by

mu dal ještě porci nápoje, anť předešlý mnoho neúčinkoval (1. dějství). Hosté sedí u stolu, neboť se má svatba slaviti. Lékař Dulcamara zapěje s Adinou duetto; hned na to vstoupí notář. Jaká to rána pro Nemorina právě přicházejícího! Co má nebožátko dělat? Žádá Dulcamara o druhou porci nápoje lásky, avšak nemá peněz, by nápoj zaplatil. Nemorino je v rozpacích, avšak seržant mu dává radu, by se dal na vojnu, že 20 tolarů obdrží. Nemorino to učiní a běží pro kouzelný nápoj k lékaři. V tom se dovědí děvčata, že zdělil Nemorino po svém příbuzném velké bohatství a chovají se k němu velmi přívětivě. Adina a lékař nevědí si to jak vysvětlit. Všechny ho mají nyní rády i sama Adina. Dulcamara vysvětluje Adině, že mu dal nápoj lásky. Ona tomu nevěří a chce raději napravit, co se proti Nemorinovi provinila. I odkoupí Nemorinův revers od Belcuore a podává ho svému milenci. Nemorino chce ji přec opustit, avšak když Adina se mu vyzná, že ho nade všechny miluje, zůstane u ní a přijme ji za choť. Všecky velebí lékaře Dulcamara, neboť ho považují za prostředníka a za původce svatby (2. dějství).

(Dokončení.)

— Pianista L. Knina, Pražan, jenž také v národním divadle v Pešti s prospěchem koncertoval, uspořádá v neděli dne 26. t. m. koncert v sále konviktském. Program je zajímavý; obsahuje trio B-dur od Rubinsteina (1. větu), 17 variations serieux od Mendelssohna, Wintermärchen od Dreyschocka, Valce od Chopina, Romance od Kniny a Huldigungsmarsch od Liszta.

— Pan V. Friml provede o těchto svátcích svou nejnovější pastorální mši. Je to už šestá mše nadaného téhož skladatele.

— Pan Št. Bačkora a V. Friml chystají k tisku druhý svazek školních písní, k nimžto mnozí z našich dovedných skladatelů nápěvy složili.

— Hudebním skladatelům budou zajisté vítány písně Vács. Jar. Picka, svazek čtvrtý, které se pro svou plynoucnost zvláště ku komponování hodí. Velká část páně Pickových písní jest od nejvýtečnějších skladatelů českých: F. Vogla, L. Zvonaře a jiných do hudby uvedena a pročtež se i tyto hojného účastenství neminou.

— První koncert Cecilianského spolku dne 19. prosince v sále na Žofíně uspořádaný, měl za předmět ouverturu k „Sofonisbe“ od Reinecka, dobře pracovanou a efektuplnou skladbu a velmi zajímavé dílo Mendelssohna „Oedippos auf Kolonos“, kterážto starořecká látka zvláštních vnaď v sobě chová. Komposicí tato v r. 1852 od též jednoty provedena, vyniká hlavně svými významnými a důstojnými sbory, jakož i charakteristickou hudbou. Koho nezajímalo v této skladbě mistrné líčení háje Eumenidek? Koho nedojmul sbor se slokou: „Nie geboren zu sein?“ A koho nepotěšila veselá klidnost v druhém sboru, kterýžto přírodní krásy Athen popisuje? Ano, sbory jsou tak mistrné, tak neúhonné a tak krásné, že se velkého účinku minouti nemohou. Provedení skladby pod vedením obezřelého ředitele Apta bylo výborné a vzletuplné. V deklamaci vyznačil se hlavně pan Fischer, paní Freyová (Antigone) a paní Lechnerová (Jomene). Návštěva byla četná a obecenstvo sledovalo s napnutostí děj a odměnilo síly účinkující potleskem. —e—

— Druhá kvartettní zábava byla (17. t. m.) tím zajímavá, že nám podala vítanou novinku z vlasteneckého sadu, totiž kvintett pro smyčcové nástroje a klarinett od kapelníka pana Ed. Tauwitze, kterýž ve Frankfurtě rozsudkem soudců: Dr. Spohra, Lachnera a Messnera první cenou obdařen byl. Třebas v něm tak velké psychologické výjevy líčeny nejsou, třebas duševní boje nás mocněji k pozornosti poutající se nenalézají, přede dílo toto vyniká rozmanitostí myšlenek, důkladným vyvedením až do nejmenších podrobností a zajímavou barvitostí, kterouž skladatel uměleckým upotřebením klarinetu, zvláště v Andante velmi dojemně podati věděl. Poslední věta vynikala krásným provedením myšlenek a zpěvem klarinetovým důmyslně v proudy smyčcovém plynoucím. Že v tomto kvintettu rozum nad citem převládá, nedá se s jistotou říci. Předtím slyšeli sme Mozartův kvartett do C (čís. 6), při němž se každý hluboce cítěným Andantem a krásným, myšlenku a formu tak vábi-ovou jednotou spojujícím slohem potěšil. Prostřední místo zajímal kvartett Schumannův do F (op. 26), jehožto za-

jímavá poslední věta nezvyklou jasností a svěžestí na veskeré obecenstvo mocně působilo. Netřeba podotýkati, že co do provedení pan A. Benevic a ostatní umělci úplně chvály došli. Že při poslední zábavě ještě většího účastenství dojdou, lze se od umění milovného Pražského obecenstva nadíti.

P.

— Koncert Vilemíny Čermákové odbýval se v sobotu dne 18. prosince v sále konviktském. Koncertistka přednášela koncertní kus s průvodem orchestru od K. M. Webra, praeludium a fugu od Mendelssohna, scherzo (op. 107) od A. Dreyschocka, nocturno (op. 27) od Chopina a Hugenotten - Fantasie (op. 20) od S. Thalberga. Avšak jak hrála skladby tyto? Vilemína zná z tonů krásné postavy tvořiti. Všechny rysy jsou pravidelné, symetrické a vkusné, postava imposantní, ústrojnost i těch nejjemnějších záhybů dostatečně vyznačena; avšak postavy ty jsou sochy, jimžto oheň Prometheův schází, a kterýžto oheň ovšem mistr Dreyschock žákyni své podati nemohl; anť jen z nebes přichází plápol božský. Plody slečny Čermákové jsou bez srdce a klameme-li se, toliko srdce kamenného; neboť nás hra její nerozehrála. Co platná technická obratnost, bravoura, uhlazenost, jižto se slečna Čermáková právem honositi může, nevane-li cit, ano cit, cit hluboký, cit rozlouzené děvy z přednesu jejího. Avšak kojíme se nadějí, že upřímná naše slova u ní ohlasu najdou, a ji k docílení této nevyhnutelné vlastnosti přednesu pobídnou. Všechny kusy provedla, jak sme pravili, koncertistka bezúhonně a zbudila vyvinutou svou technickou zběhlostí u velmi četného obecenstva velkého potlesku. V koncertu tom přednesl p. Fektér píseň od Reissigra a suchopárnou píseň od Gumberata. Slečna Tipková zpívala arii z opery „die Schreiberwiese“ od Herolda s dobrým výsledkem.

R.

— Koncert paní Teinzmannové, roz. Hnilčkové dne 16. prosince vypadl pro virtuosku dosti příznivě. Hrála grand-rondeau „Krakoviak“ od Chopina s průvodem orchestru dosti vkusně, přemohši všechny těžkosti skladby takořka s mužnou bravourou, avšak ku konci ochabši, neprovedla passáže tak bezúhonně, jak sme očekávali. V sonatě Cis-mol od Beethovena osvědčila sice v andante cituplný přednes, avšak v třetí větě již z počátku ochábla síla rukou koncertistky, tak že hlavní passáž jasně na světlo nevystoupila. Třetí číslo byl polonaise od Dr. Liszta, jež s velkou obratností provedla. V koncertě tom účinkovala slečna Tipková, zpívajíc duetto z „Hans Heiling“ od Marschnera. Pan Bachmann přednášel svým krásným tenorem duchaprázně balladu „Erlkönig“ od F. Schuberta. Návštěva byla četná a potlesk hojný.

Zprávy z Rakouska a z ciziny.

Kralovec. Ferd. Laub, jda koncertovat do Rus, dlí v našem městě.

Poznaňsko. Charl. Wehle přibyl sem ku koncertům.

Listárna. P. T. panu prof. R. P. v Pešti. Obstaráme! Seznam však českých kněh nelze dostati. — Panu E. F. L. v Rjece. Srdečné díky! Podáme v příštím čísle; ostatní obstaráme.

 K tomuto číslu přiložena jest notová příloha, obsahující praeludie od Pitsche a L. Zvonaře.